

ПРИЈАВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. Име и презиме кандидата: Милица Софинкић Контакт адреса: milica.sofinkic@ff.uns.ac.rs Број телефона: 069/3103858 Број индекса: 400004/2019
2. Предлог наслова докторске дисертације (на српском и енглеском језику): Аутобиографски и аутофикционални наративи у романима савремених јужнословенских ауторки Autobiographical and Autofictional Narratives in the Novels of Contemporary South Slavic Women Writers
3. Научна област: Филолошке науке Ужа научна област којој припада тема дисертације: Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности
4. Предлог ментора: Име и презиме: проф. др Сања Париповић Крчмар Институција у којој је запослен: Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду Звање: редовна професорка Ужа научна област за коју је наставник односно научни радник изабран у звање: Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности Датум избора у звање: 15. 6. 2025.
5. Образложење теме докторске дисертације (до 10.000 карактера куцаног текста са размацама): <p>Дисертација „Аутобиографски и аутофикционални наративи у романима савремених јужнословенских ауторки” истражује услове појављивања различитих облика саморепрезентације у наративу као самосвесних наратолошких техника и гласова који се крећу од аутобиографског до аутофиктивног „ја”. На примеру одабране грађе, која се односи на женско ауторство на јужнословенском простору, током последње две деценије двадесетог века па све до данас, дисертација дефинише кључна теоријско-методолошка подручја која су довела до појаве овог дискурса, те се кроз њих може пратити и његов развој – питања жанра и жанровских граница, однос јавног и приватног, теорије субјективитета, <i>life-writing</i> студије и наративне стратегије, феминистичка критика. Процес трансформације аутобиографског „ја” у наративну конструкцију, у текстуално „ја”, имплицира бављење генезом жанра аутобиографије, с циљем давања одговора на жанровске предуслове настанка нових режима читања ове, по дефиницији, нефиктивне књижевне врсте. Аутобиографија, схваћена у традиционалном смислу, подразумева говор сопства из некњижевне стварности, које полаже право на истину у сплету сведочења, сећања и творења приче/документа о властитом животу. Седамдесетих година двадесетог века, на таласу постструктуралистичких и постмодерних тенденција ка деконструкцији и преиначењу устаљених образаца приповедања, и аутобиографска књижевност пролази кроз преиспитивање граница књижевне и некњижевне збиље, тачније односа факата и фикције, документарног и имагинарног, на концу могућности аутентичног и у стварности проверивог казивања о сопственом животу.</p> <p>Спрам аутобиографије, унутар француске теорије (примарно оне Сержа Дубровског) јавља се термин <i>аутофикција</i> као недвосмислена показница жанровске хибридности наратива који почивају на саморепрезентацији, али праве одмак од традиционално схваћеног истинитог, аутобиографског „ја”. Аутофикција се може</p>

посматрати као одговор на уочену немогућност „чисте” аутобиографске истине – она није поједностављена, у смислу да представља само негацију њене одрживости. Напротив, аутофикција полази од ње, како би је преобликовала и открила њену реторичку и фикционалну природу. Аутофикција је такође усмерена ка личном искуству – које остаје средишње интересовање самог наратива – али оно се у савременом контексту разумева као текстуална конструкција, будући да се изражава средствима фикције и када говори о „стварном животу”. Стога долази до свесног инкорпорирања аутобиографских елемената у језгро дискурса савремене књижевности, што ће у овој дисертацији бити испитано на примеру романа као жанра, који превазилази поједине сопствене поетичке премисе мешањем факције и фикције. Фокусирање на ауторке јужнословенског простора представља интерпретативно плодан истраживачки задатак, али и теоријску нужност: управо код одабраних ауторки *life-writing* постаје простор отпора, где интимно функционише као политичко, и приватно се „бори” за своје право на говор у јавном простору. У томе је видљив значај концепта јавне сфере јер биографски глас, улазећи у прозу, односно фикцију, не само да се излаже јавности већ и преображава ту јавност, те показује да је искуство субјекта неодвојиво од социјалних и културних структура које га обликују. Текст постаје симболичка пракса којом се живот наративизује, а дискурс који из тога проистиче даље обликује представе о идентитету, полу, припадности и границама субјективности. Аутобиографија и аутофикција представљају два модела разумевања односа живота и текста – од уверења у могућност истинитог сведочења до свести о томе да је свака истина сама по себи дискурзивна конструкција.

Дисертација се примарно заснива на савременим теоријама аутобиографије и аутофикције. Такође, неопходно је уважавање социолошког и културолошког контекста који је створио услове за препород (ауто)биографског у књижевности, као и за померање граница између факције и фикције – стога ће студије о јавном и приватном дискурсу допринети расветљењу преласка личног у јавни, културни, књижевни простор. Будући да се савремено теоријско бављење аутобиографијом и аутофикцијом темељи на анализи трансформације аутобиографског „ја” у наративни конструкт, важно методолошко упориште представљају наратологија и теорије о ауторству и субјективитету. С обзиром на одабрани корпус књижевних дела, феминистичке и родне студије битно детерминишу начин интерпретације репрезентативног узорка, односно примарне литературе: Ирена Вркљан, Дубравка Угрешић, Даша Дрндић, Весна Голдсворти, Милена Марковић, Сенка Марић. Уз поменуте ауторке, у дисертацији ће бити речи и о другим парадигматичним текстовима, који ће служити као подршка анализи, потврда хипотеза или пак илустрација идеје писања о сопству у дијахронији. Тамо где се фокусирају на *life-writing* наративе, феминистичка читања потцртавају кључне карактеристике саморепрезентације жена у аутобиографским, односно аутофикционалним праксама писања прозе. Постављена питања жанра, наратологије, феминистичке критике и писања о сопству претпостављају и бављење фундаментално важним односом стварности и књижевног текста уопште, као и литерарношћу, ауторством, друштвено-политичким разумевањем сфере интимног, како би се, на концу, сагледале приповедне технике као одједи деловања стварности на фикцију и *vice versa*. Приступ је начелно компаративан и контекстуалан, што подразумева истраживање заједничких стратегија конструкције текстуалног „ја” на распону аутобиографског и аутофиктивног субјекта у одабраним књижевним делима, али и смештање посматраних облика саморепрезентације у токове савремене светске *life-writing* књижевне продукције.

5.1. Дефинисање и опис предмета (проблема) истраживања са прегледом владајућих ставова и схватања у литератури у подручју истраживања и позивањем на литературу која је консултована:

Питање (граница) жанра – аутобиографија и аутофикција

Дисертација истражује како савремени наративи који полазе од личног искуства нарушавају устале жанровске границе између факције и фикције, сведочења и имагинације, при чему жанр више не функционише као стабилна форма већ као поље преливања и експеримента. У овом случају, основни предмет истраживања јесте генеза и еволуција жанра аутобиографије, посматраног у дијахронији, како би се дошло до феномена романсиране аутобиографије, односно аутофикције. Расветљавању овог проблема умногоме доприносе студије и радови Филипа Лежена, као што је *Le pacte autobiographique*, у којима се бави основним наративним инстанцама, дакле разумевањем односа између аутора, наратора и протагонисте као центра поетике аутобиографског дискурса. Пол де Ман, такође, у тексту “Autobiography as De-facement” проблематизује појам аутобиографске истине, истичући реторичку и фигуративну природу сваког говора о себи. Серж Дубровски уводи термин *аутофикција* и дефинише га као наратив у којем се истовремено преплићу фикција и стварно искуство, чиме је указао на хибриднос савременог концепта писања о властитом животу – упутан је текст “Autobiographie/Vérité/Psychanalyse”. На крају, постоји неколико студија Сидони Смит и Џулије Вотсон, најчешће у коауторству, у којима постављају и разрађују савремени теоријски оквир за *life-writing* студије, проширујући појам аутобиографије на разноврсне облике саморепрезентације, посебно у контексту родних и културних идентитета. У српској научној продукцији, истиче се текст Дуње Душанић „Шта је аутофикција?”, који међу првима на нашим просторима систематичније приступа фундаменталним постулатима ове теорије и осврће се на њен историјат.

Приватно/јавно

Сфера приватног и јавног односи се на динамику преласка личног искуства у јавни, књижевни простор, тако да интимно постаје средство културног и друштвеног говора, чиме писање о себи добија шири друштвени значај. Овај истраживачки проблем умногоме је условљен интердисциплинарним приступом, односно социолошким увидима. Код овог питања, дисертација се ослања на рад Јиргена Хабермаса, односно његово разликовање приватне и јавне сфере, примарно у студији *Јавно мњење*, као и на друге теоретичаре поникле на овој основи. Истиче се студија Ричарда Сенета *The Fall of Public Man* у којој аутор показује како је модерни субјект изгубио способност јавног изражавања, чиме је приватност постала нови облик друштвене интиме и изолованости. Такође, важан је допринос Ненси Фрејзер, јер ауторка у студији *Rethinking the Public Sphere* преиспитује Хабермасов концепт јавне сфере, указујући на његову родну и класну ограниченост.

Саморепрезентација и субјективитет

Ово поље обухвата анализу начина на који се наративни субјект обликује као дискурзивна и текстуална конструкција, а не као унапред задати биографски ентитет. Истражује се процес у којем се субјективитет гради унутар језика, приповедне перспективе и структуре текста. Саморепрезентација се посматра као динамичан наративни чин који открива услове под којима се савремени субјект може изразити, преиспитати и поново конструисати унутар простора књижевности. У оквиру овог питања укључена су и консултована бројна истраживања, од класичног постструктуралистичког оквира – Мишел Фуко, Ролан Барт, Жак Дерида – у ком је присутна трајна заокупљеност проблемом субјективитета и начина на који се „ја” обликује кроз однос према језику, истини и култури, до радова који наглашено проблематизују субјективитет у књижевном дискурсу, као у раду Терија Иглтона “The Subject of Literature”, који показује како се „сопство” у тексту развија од моралне и метафизичке категорије ка језичкој и идеолошкој конструкцији. Такође, Ли Гилмор у студији *Autobiographics: A Feminist Theory of Women's Self-Representation* формулише концепт женске саморепрезентације тако што показује да су аутобиографски наративи жена не само облици интимног казивања већ и простори отпора културним

ограничењима женског гласа. Код наведених аутора и уопште код ове сфере истраживања, посебно се истиче проблем ауторства, те дисертација испитује позицију онога који говори у тексту – како се конструише однос на релацији аутор–приповедач–јунак, и на који начин писање о себи истовремено афирмише и доводи у питање појам ауторског гласа и контроле над сопственим наративом. Рашчлањују се начини на које одабране ауторке конструишу сопствено ауторско „ја”, те ступају у различите односе према идентитетима које у односу на стварност подражавају, или у односу на фикцију креирају.

Феминистичка критика

Феминистичка критика у овом истраживању делује као кључни интерпретативни оквир јер *life-writing* код савремених ауторки представља начин преузимања ауторитета над говором о сопственом искуству унутар књижевног поља који је простор за артикулацију личног као друштвено и културно релевантног. На тај начин феминистичка перспектива омогућава да се саморепрезентација разуме као облик знања и критичке свести, односно као поступак који истовремено преображава и појединку и друштвени простор у којем она проговара. И код овог питања најистакнутији су радови поменутих ауторки Сидони Смит, Џулије Вотсон, Ненси Фрејзер, као и Елен Сизу, која у студији *The Laugh of the Medusa* анализира могућности женске саморепрезентације, истичући важност писања као начина преузимања ауторитета над сопственим искуством и гласом у домену књижевности и културе.

5.2. Образложење о потребама научног истраживања:

Студије наратива који се могу читати као аутобиографија или као аутофикција, односно као извесни жанровски хибрид који одговара пракси наративизовања аутобиографског „ја”, те разумевања створеног „ја” као текстуалног конструкта, представљају једну од најраспрострањенијих теоријских пракси у савременој светској књижевној теорији. Делом, ове студије су тек у повоју – отворена су бројна конструктивна питања разрешавања и дефинисања граница факције и фикције. Иако се саморепрезентација испитује у свим облицима књижевног дискурса, у сваком подразумева посебна средства и методе истраживања. У овој дисертацији одабрани корпус дела припада прози, односно роману, што одговара потреби нових читања и интерпретација дискурса у ком се аутобиографски елементи доминантно јављају. На овај начин, актуелна књижевна теорија биће доведена у везу са домаћим прозним праксама саморепрезентације, у духу савременог разумевања аутобиографског „ја” и текстуалног „ја”, те развоја самог жанра аутобиографије и аутофикције као еманципације у односу на пуко биографско учтивање значења. Критеријум за селекцију репрезентативне грађе било је и женско ауторство, будући да *life-writing* наративи које су написале жене представљају посебан теоријски проблем у феминистичким читањима аутобиографије и аутофикције, што је ужа сфера интересовања ове дисертације. На тај начин, општа теорија аутобиографије и аутофикције доведена је до конкретне, феминистичке школе читања, што испуњава потребу за научним бављењем женским стваралаштвом које је умногоме скрајнуто.

5.3. Циљ истраживања са нагласком на резултате који се очекују:

Циљ истраживања јесте разумевање контекста који је условио појаву аутобиографског „ја” у романима савремених јужнословенских ауторки на начин (само)свесног укључивања оваквог искуства у књижевни текст. Такође, циљ је и расветљавање различитих наративних поступака којима се текстуално „ја” креће кроз премисе аутобиографије и аутофикције. Очекивани резултат јесте редефинисање односа аутор–текст–читалац, односно истицање да савремена *life-writing* проза укида традиционалну хијерархију ових појмова и претвара читање у активан чин реконструкције идентитета. Преко интерпретација заснованих на савременим теоријама које испитују дискурс саморепрезентације биће показано да је у аутофикцији истина ствар поступка и наративне позиције, а не проверавања биографских чињеница. Коначно, наведено може довести до разматрања могућности читања аутофикције као облика еволуције романа.

<p>5.4. Могућност примене очекиваних резултата: Предвиђени резултати могу деловати као подстицајан пример праћења, превођења и примењивања савремених теоријских тенденција у књижевности, што би домаћу науку приближило живим токовима светских научних пракси. На овај начин била би превазиђена или макар преиспитана и даље присутна анахрона позитивистичка читања текстуалног „ја” као истоветног биографском „ја”, односно биле би савладане слабости интерпретација које књижевни текст објашњавају биографијом аутора/ауторке. Стога је сагледавање развоја аутобиографске свести у савременом кључу, те њеног кретања ка аутофикцији као трајном наративном отклону од биографизма, упутан начин промишљања ауторства као једног од најизазовнијих проблема савремене књижевне теорије. Конкретне интерпретације могу подстаћи даља истраживања других и другачијих корпуса књижевних дела која се такође могу подвести под <i>life-writing</i> наративе.</p>
<p>6. Програми истраживања (фазе) и оријентациони садржај докторске дисертације са кратким описом поглавља: Фазе истраживања могу се угрубо поделити на: систематично прикупљање и читање дела која се тематски и жанровски уклапају у замишљени корпус аутобиографске, односно аутофикционалне прозе савремених јужнословенских ауторки, како би се извршила селекција репрезентативних примарних извора; помно проучавање адекватне теоријске литературе и састављање теоријско-методолошког апарата; интерпретација примарних текстова у контексту постављених теоријских проблема.</p> <p>I Увод (Дефинисање предмета истраживања, хипотеза и циљева истраживања; теоријско-методолошки апарат) II Приватно и јавно: социолошки оквир савремене <i>life-writing</i> прозе III Теоријско-методолошки оквир аутобиографије и аутофикције IV Поетика (женске) саморепрезентације V Аутобиографски и аутофикционални модуси у романима савремених јужнословенских ауторки VI Закључак VII Литература</p>
<p>7. Методе које ће бити примењене: Интердисциплинарни приступ, наратологија, интерпретативно-херменеутичка анализа, студије рода, феминистичка критика, компаративна метода. У зависности од појединачних феномена који се проблематизују биће примењене адекватне теорије.</p>
<p>8. Начин избора, величина и конструкција узорка: Одабрана грађа је кореспондентна проблемским подручјима које дисертација настоји да објасни. У питању су дела у критици јасно позиционираних ауторки, од оних које су биле својеврсне пионирке посматраних наративних стратегија – аутобиографског и аутофиктивног изражавања субјективитета – до рецентних ауторки које се поетички могу повезати са недвосмисленим присуством <i>life-writing</i> праксе у савременој јужнословенској прози. Тамо где за то буде нарочите потребе, биће консултовани и други текстови, како из стране тако и из домаће књижевности, као илустративна подршка тумачењима.</p>
<p>9. Место експерименталног истраживања: Истраживања се врше у јавним библиотекама.</p>
<p>10. Литература и друга грађа која ће се користити (од 10 до 25 библиографских јединица): Примарна Drndić, Daša. (2020). <i>April u Berlinu</i>. Novi Sad, Kikinda: Kulturni centar Novog Sada, Partizanska knjiga. Drndić, Daša. (2021). <i>BellaDonna</i>. Novi Sad, Kikinda: Kulturni centar Novog Sada, Partizanska</p>

knjiga.

- Drndić, Daša. (2023). *EEG*. Novi Sad, Kikinda: Kulturni centar Novog Sada, Partizanska knjiga.
- Goldsvorti, Vesna. (2005). *Černobiljske jagode*. Beograd: Geopoetika.
- Marić, Senka. (2018). *Kintsugi tijela*. Sarajevo: Buybook.
- Marić, Senka. (2021). *Gravitacije*. Kikinda: Partizanska knjiga.
- Marković, Milena. (2021). *Deca*. Beograd: Lom.
- Ugrešić, Dubravka. (2004). *Ministarstvo boli*. Beograd: Fabrika knjiga.
- Vrkljan, Irena. (1984). *Svila, škare*. Zagreb: Zora.
- Vrkljan, Irena. (1987). *O biografiji. Svila, škare. Marina ili o biografiji*. Zagreb: GZH.

Секундарна

- Де Ман, Пол. (2025). „Аутобиографија као обезличавање”. *Поља – Часопис за књижевност и теорију*, бр. 552, март–април, 50–58.
- Дубровски, Серж. (2025). „Аутобиографија/истина/психоанализа”. *Поља – Часопис за књижевност и теорију*, бр. 552, март–април, 38–49.
- Џејмс, Алисон. (2025). „Фикционално у аутоfikцији”. *Поља – Часопис за књижевност и теорију*, бр. 552, март–април, 97–111.
- Гаспарини, Филип. (2025). „Аутонарација”. *Поља – Часопис за књижевност и теорију*, бр. 552, март–април, 59–78.
- Gilmore, Leigh. (1994). *Autobiographics: A Feminist Theory of Women's Self-Representation*. Ithaca and London: Cornell University Press.
- Habermas, Jürgen. (2013). *Javno mnjenje: istraživanje u oblasti jedne kategorije građanskog društva*. Novi Sad: Mediterranean Publishing.
- Sennett, Richard. (1978). *The Fall of Public Man*. New York: Vintage Books.
- Smith, Sidonie. Watson, Julia. (2002). *Reading Autobiography – A Guide for Interpreting Life Narratives*. London: University of Minnesota Press.
- Ženet, Žerar. (1985). *Figure*. Beograd: Vuk Karadžić.

ПОТПИС КАНДИДАТА:

НАПОМЕНА:

Поред пријаве теме докторске дисертације, кандидат прилаже:

1. Биографију са тежиштем на ток образовања и усавршавања;
2. Библиографију научних и стручних радова као и саме радове;
3. Личне податке за службену евиденцију Образац бр. 2;
4. Сагласност ментора Образац бр. 3;
5. Оверену фотокопију дипломе о стеченом академском звању магистра наука (за кандидате који пријављују израду докторске дисертације на основу претходно стеченог академског назива магистар наука);
6. Потврду факултета о положеним испитима и испуњеним другим обавезама и научним истраживањима уколико су студијским програмом докторских студија утврђена као услов за пријаву докторске дисертације.

Уколико се докторска дисертација пријављује на језику националне мањине или страном језику, образац се попуњава двојезично (и на српском језику) у складу са Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду.